

*2020 сұлта 9 класс
пётерекенсене
чйваи чёлхипе
патшаләх шайёнче
тытмалли тён
экзамента тест
ыйтәвёсене хуравлама
хатёрлесси*

*Егорова А.С., Чйваи Республикин
вёренү институчён этнокультура
вёренёвён кафедрин доценчё*

2-мёш пай

2-8-мёш ёссен хуравё сәмах (темиҫе сәмах) е цифрасен йёрки пулма пултарать.

2-мёш пайән 2-8-мёш ёсёсене тёрёс тусан шул ачи кашни ёсшён 1-ер балл илет.

Хурав тёрёс пулмасан е въл пачах пулмасан – 0 балл лартаҫсё.

2-мёш пайән 2-8-мёш ёсёсене тёрёс тусан пётёмпе 7 балл пухма май пур.

2 Синтаксис тишкерёвё

Текста тёплё, васкамасър вуласа тухър.

(1)Пуш уйăхёнче кайăксене уйрăмах йывър. (2)Вёсем тахçанах йывăç въррисене, пилеш сырлисене çисе янă. (3)Кайăксем пўрт-çурт сывăхёнче апат шыраççё. (4)Вёсем çынсенчен пулăшу кётеççё. (5) Эпир вёсене мёнке пулăшатпър?

Предложенисен грамматика никёсне тёрёс палъртнă вариантсене кăтартър.

1) кайăксене йывър (1-мёш предложени);

2) вёсем çисе янă (2-мёш предложени);

3) апат шыраççё (3-мёш предложени);

4) пулăшу кётеççё (4-мёш предложени);

5) эпир пулăшатпър (5-мёш предложени).

Хуравё: _____

Чарāну палли лартмалли ырāнсене кāтартакан цифрāсене сырāр.

*Алмазов сёнё суртсем сине те (1) паçārхи нек киленсе пāхмарё (2)
сынсен сāнёсем те (3) āна паçārхи нек хаваслā курāнмарёс (4)
вёсем хушшинче вāл паллакансене те (5) шырамарё (6)
паллакансемпе те тёл пуласшāн пулмарё.*

Хуравё: _____

Хулара пурăнакан куккан аслă ывăлĕ сăмах
майлашăвĕн тĕп компонентне ыраш.

Хуравĕ: _____

4 Орфографи тишкерёвё

*Паллă тунă сăмахсене мёнле сырнине тёрёс
анлантарнă хурав варианчёсен номерёсене сырăр.*

1) *шукăль* – сёмсе сыпăкри хупă сасă сёмсен илтёнсен
сёмселёх палли сырмалла;

2) *кукăр-макăр* – мăшăр сăмахсене дефиспа сырмалла;

3) *чи пултаруллă* – *чи* татăка паллă ятёнчен уйрăм
сырмалла;

4) *юрлаттăм* – ёмёт наклоненийёнчи глаголсенче 1-мёш
сăпатра икё *т* сырмалла;

5) *тухать-ши* – *ши* союза яланах дефиспа сырмалла.

Хуравё: _____

Текста вуласа тухър та 6-9-мёш ёссене тавър

(1) Акъ Мамай сәрчё. (2) Чи тәрринче Таван сёршыва пёлтерекен саванплә хёр арәм кёлетки. (3) Кунтах темён чухлё палък, илемлетнё чул хумесем, чечексем. (4) Ёмёр сунакан вут патне энё те чечек кайшәлё пырса хуратап...

(5) Сәрт хёррине анса кәнтәр енелле сул тытатап. (6) Вәрсә вәхәтёнче кунта пирён позицисем пулнә. (7) Ун чухне пур сёрте те траншейәна окопчё. (8) Тастарых саканта Алексей Щеглов тапри пулма кирлө. (9) Төрлө енне пәхкалатап. (10) Палък нумай кунта, шутласа та каларас сук. (11) Айләмри сәрә гранит юна сине пәхрәм та – Элексей сән үкерчёкне курах кайрәм. (12) Самрәк та илемлө каччә. (13) Элексей те мана кусран пәхатъ: «Килтён-им, юлташәм?» – тесе ыйтассәнах туйанатъ. (14) Палък сине мён сырнине вулатап. (15) Хамәр сырса хәварнә сәмахсемех. (16) Анчах вёсене халь шык вёсёне чёрсе мар, ылтапна сёрсе сырнә. (17) Ирсёр пуля шатарнә каски те кунтах.

(18) Ах, Алёшка, пёрле сәпәссаччё сав. (19) Асәма килессё-ске Харьков патёнчи сәпәсусем, унтан Сурсёр Донеца Дон сесен хирё, вутлә Сталинградри чапа тухнә 62-мёш сар... (20) Пур сёрте те арәслан пек паттәрччё эсё. (21) Тәшмана сёнтерессе пётём чун хавалёне шанса тәраттән. (22) Элексей тусәм, пирён пурәнас куншән хутән эс хәвән самрәк пусна. (23) Канлө сывәр, таса тапру мамык пек сәмәл пултәр... (24) Эпир, сыввисем, ирөк пурнәшшән сәпәсса пуз хунисене нихәсан та манмастпәр, яланах асәмәрта тытатпәр. (Илпек Микулайё*.)

***Илпек Микулайё** (1915 – 1981) – чаваш халәх писателё.

Текст содержанийёне хайш предложенисем тўр килеҫсё?

1) Ёмёр ҫунакан вут патне чечек кайшальё пырса хуратай.

2) Алексей Петров вил тайприне шыратай.

3) Ленинград патёнчи ҫапашава аса илетён.

4) Пур ҫёрте те те уна нек паттайрччё Алексей.

5) Эпир, сыввисем, ирёк пурнашшан ҫапашса вилнисене манмастпай.

Хуравё: _____

Танлаштаруллӧ предложенисен номерӧсене кӧтартӧр.

(1) Чи тӧрринче Тӧван ӧршыва пӧлтерекен сӧваплӧ хӧр арӧм кӧлетки.

(2) Кунтах темӧн чухлӧ палӧк, илемлетнӧ чул хӧмесем, чечексем.

(3) Пур ӧрте те арӧслан нек паттӧрччӧ эсӧ.

(4) Тӧшмана ӧентерессе пӧтӧм чун хавалӧне шанса тӧраттӧн.

(5) Канлӧ ӧывӧр, таса тӧпру мамӧк нек ӧӧмӧл пултӧр.

Хуравӧ: _____

8 | Лексика тишкерёвё.

Юлташайм сăмахăн (13-мёш предложени) синонимне
текстра тупса ғырăр.

Хуравё: _____

**2-8-мёш ёссен хуравёсене хурав
бланкне куҗарса җырма ан манӑр. Кашни
ёсён хуравё тёрёс номерпе тӑнипе
тӑманнине тепӑр хут пӑхса тухӑр.**

Ёс номерё	Тёрёс хурав
2	25<e>52
3	246<e>çак цифрăсен кирек мёнле йёрки
4	аслăывăлĕ
5	23<e>32
6	15<e>51
7	35<e>53
8	тусăм

Вăхăтпа пĕлсе усă курăр!

Ёсён иккёмёш пайне тума **40** минут уйăрассё. Çак вăхăтра иккёмёш (вуланă) текста тимлĕ вуласа тухмалла, пĕрремёш (итленĕ) текстпа танлаштармалла тата тест ыйтăвёсене хуравламалла.

Экзаменра ӕнӕсӕ сунатпӕр!

